

Vergaderjaar 2022–2023

28 676

NAVO

Nr. 440

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 juli 2023

Hierbij bieden wij u, mede namens de Minister-President, het verslag aan van de NAVO-top in Vilnius van 11 en 12 juli 2023.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra

De Minister van Defensie,
K.H. Ollongren

VERSLAG VAN DE NAVO TOP IN VILNIUS VAN 11 EN 12 JULI 2023

Op 11 en 12 juli jl. kwamen NAVO-staatshoofden en -regeringsleiders in Vilnius bijeen voor een NAVO Top. Deze Top vond plaats tegen de achtergrond van de aanhoudende Russische aanvalsoorlog in Oekraïne en de sterk toegenomen dreiging richting het NAVO-verdragsgebied. De eenheid en vastberadenheid onder bondgenoten stond centraal. Namens het kabinet waren de Minister-President, de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Defensie aanwezig.

Op deze Top spraken bondgenoten in vijf werksessies onder andere over de steun aan Oekraïne, de versterking van de relatie tussen de NAVO en Oekraïne, de nieuwe *Defense Investment Pledge*, de versterking van de bondgenootschappelijke afschrikking en verdediging, NAVO-EU samenwerking en de samenwerking met partners in de Indo-Pacific.

In wisselende samenstelling namen de staatshoofden en regeringsleiders van Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zuid-Korea deel alsmede de voorzitters van de Europese Raad en de Europese Commissie. Ook de Hoge Vertegenwoordiger van de EU en de Ministers van Buitenlandse Zaken van Bosnië en Herzegovina, Georgië en Moldavië namen deel aan een sessie. Zweden nam tijdens deze Top als genodigde deel aan alle sessies. Aan de vooravond van de Top kondigde de Secretaris-Generaal van de NAVO Jens Stoltenberg (SG NAVO) aan dat Turkije en Zweden overeenstemming hebben bereikt over de Zweedse toetreding tot het bondgenootschap. President Erdogan zegde toe het toetredingsprotocol spoedig aan het Turkse parlement voor te leggen. Het kabinet verwelkomt deze stap vooruit en riep op om de formele toetreding van Zweden zo snel mogelijk af te ronden.

En marge van de Top tekenden de Ministers van Defensie van elf NAVO-landen¹ een politieke verklaring om het commitment aan het door Nederland en Denemarken geleide F16 trainingsinitiatief, waar uw Kamer eerder over is geïnformeerd², te formaliseren.

Ten slotte, namen staatshoofden en regeringsleiders van de G7 landen op 12 juli jl. een verklaring aan waarin zij aankondigden Oekraïne op de lange termijn te blijven steunen. De verklaring dient als raamwerk voor bilaterale afspraken tussen individuele landen en Oekraïne over steun en toezeggingen. Nederland heeft zich aangesloten bij dit initiatief. Komende tijd zal het kabinet de Nederlandse bijdrage verder uitwerken met partners.

Werksessie I: Noord-Atlantische Raad in de samenstelling van regeringsleiders en staatshoofden

Samenwerking NAVO-Oekraïne

Op 11 juli vond de vergadering van de Noord-Atlantische Raad op het niveau van staatshoofden en regeringsleiders plaats. De aanhoudende Russische aanvalsoorlog in Oekraïne was wederom bepalend voor de agenda. Bondgenoten benadrukten andermaal dat de NAVO Oekraïne moet blijven steunen tegen de voortdurende Russische agressie, zo lang als dat nodig is. Nederland benadrukte tijdens deze sessie dat we rekening moeten houden met een lange oorlog die nog veel van ons zal vragen.

¹ Denemarken, Nederland, België, Canada, Luxemburg, Noorwegen, Polen, Portugal, Roemenië, Verenigd Koninkrijk en Zweden

² Kamerstukken 36 045 en 22 0254, nr. 164

Nederland riep op om Oekraïne op alle mogelijke manieren te blijven steunen. Nederland heeft inmiddels meer dan EUR 1,9 miljard aan militaire steun aan Oekraïne geleverd.³

Bondgenoten bevestigden dat de uitspraken van de Top in Boekarest in 2008 over toekomstig lidmaatschap van Oekraïne onverminderd gelden. In Vilnius is bovendien besloten over een stevig pakket met drie elementen om de NAVO en Oekraïne dichter bij elkaar te brengen.

Het eerste element is de ontwikkeling van het *Ukraine Comprehensive Assistance Package* (UCAP) van de NAVO tot een meerjarig steunpakket op het vlak van onder andere non-lethale steun en capaciteitsopbouw zoals defensiehervormingen en interoperabiliteit. Daarmee wordt de weerbaarheid van Oekraïne versterkt en komt het land dichter bij de NAVO-standaarden. Ook zal het Oekraïne helpen toekomstige agressie af te schrikken. Tot op heden heeft Nederland EUR 100 miljoen aan dit fonds bijgedragen. Sindsdien hebben meerdere bondgenoten besloten een (extra) bijdrage te leveren.

Ten tweede spraken bondgenoten af dat het zogenaamde *Membership Action Plan* voor Oekraïne niet meer nodig is. Hiermee versimpelt het NAVO-toetredingsproces. Dit besluit laat zien dat Oekraïne al betekenisvolle stappen heeft gezet op het gebied van interoperabiliteit en noodzakelijke hervormingen.

Ten derde waren bondgenoten het erover eens om de bestaande NAVO-Oekraïne-Commissie op te waarderen naar een NAVO-Oekraïne-Raad, een stap met grote symbolische waarde die de rol van Oekraïne als belangrijkste partner van de NAVO onderstreept. In deze Raad zal Oekraïne als gelijke met de NAVO-bondgenoten aan tafel zitten om gezamenlijke Euro-Atlantische uitdagingen te bespreken. Het kabinet omarmt dit stevige pakket. De drie pijlers in gezamenlijkheid zullen Oekraïne dichter bij de NAVO brengen.

Bondgenootschappelijke afschrikking en verdediging

Tijdens de NAVO-Top in Madrid in 2022 hebben bondgenoten ambitieuze afspraken gemaakt over de versterking van de bondgenootschappelijke afschrikking en verdediging. In Vilnius bespraken de bondgenoten de implementatie hiervan via de nieuwe militaire plannen van SACEUR. Deze plannen behelzen de nieuwe regionale verdedigingsplannen en de bijbehorende operationele behoefte aan capaciteiten, een vernieuwd alarmeringssysteem en aanpassing van de commandostructuur.⁴

Om de nieuwe plannen uit te voeren, zijn voldoende goed getrainde en toegeruste eenheden nodig, die in grotere militaire verbanden kunnen optreden en met een korte reactietijd inzetbaar zijn in alle delen van het verdragsgebied. Ook is het essentieel dat bondgenoten het benodigde voortzettingsvermogen langjarig kunnen garanderen.

Defense Investment Pledge

Om deze noodzakelijke versterking van de afschrikking en verdediging van de NAVO te kunnen realiseren, spraken bondgenoten over de nieuwe *Defense Investment Pledge*. In 2014 spraken Bondgenoten af om in tien jaar toe te groeien naar defensie-uitgaven van 2% van het BBP. De

³ Kamerstuk 22 054 en 36 045, nr. 393

⁴ Uw Kamer is hier eerder over geïnformeerd in onder andere de Voorgangsrapportage Nederlandse inzet oostflank NAVO, Kamerstuk 28 676, nr. 433.

veiligheidssituatie in Europa is de afgelopen jaren ernstig verslechterd. Afdoende, robuuste en meerjarige financiering is één van de fundamentele pijlers voor een sterkere NAVO die voor alle dreigingen is toegerust. In dit licht hebben de NAVO-bondgenoten zich gecommitteerd aan de nieuwe Defense Investment Pledge. Hiermee spreken bondgenoten af om structureel minimaal 2% van het BBP aan defensie te besteden.

Veel NAVO-bondgenoten hebben sinds de inval van Rusland in Oekraïne extra structurele investeringen in hun krijgsmacht aangekondigd en of doorgevoerd. Op basis van meest recente informatie blijkt dat het gemiddelde van de Europese bondgenoten dit jaar uit zal komen op 1,91% en in 2024 op 2,05%. Zoals recent gemeld zal Nederland in 2024 en 2025 voldoen aan de 2%.⁵ De besluitvorming over de financiële invulling van de gemaakte afspraken na 2025 wordt aan een volgend kabinet overgelaten.

Werksessie II: Informele bijeenkomst van de Noord-Atlantische Raad in de samenstelling van Ministers van Buitenlandse Zaken

Op 11 juli vond de vergadering van de Noord-Atlantische Raad op het niveau van Ministers van Buitenlandse Zaken plaats. Tijdens deze bijeenkomst waren ook de Ministers van Buitenlandse Zaken van Bosnië-Herzegovina, Georgië, Moldavië en de EU Hoge Vertegenwoordiger (HV) aanwezig. De vergadering stond in het teken van stabiliteit aan de oostflank, de risico's van Russische inmenging in Bosnië-Herzegovina, Georgië en Moldavië en de NAVO-partnerschappen met deze landen. Bondgenoten benadrukten eensgezind het belang van samenwerking met partners aan de Oostflank. De oorlog in Oekraïne toont de noodzaak aan om de steunpakketten voor deze drie partnerlanden te versterken. Dit bevordert de veiligheid van zowel de partnerlanden als van bondgenoten. Nederland kondigde aan een nieuwe bijdrage van EUR 8 miljoen te doen aan het *Defence and Related Security Capacity Building Initiative* (DCB) van de NAVO. Deze bijdrage zal de defensiecapaciteiten en nationale weerbaarheid van deze drie landen helpen versterken.

Verder spraken de bondgenoten over het versterken van de samenwerking tussen de NAVO en de EU. Nederland riep op om deze samenwerking te versterken om gezamenlijke veiligheidsuitdagingen beter aan te kunnen. Verder vroeg Nederland aandacht voor het belang van het maken van concrete afspraken over praktische samenwerking in opvolging van de gezamenlijke NAVO-EU verklaring van 10 januari jl.⁶ Veel bondgenoten steunden deze boodschap en benadrukten het belang van deze samenwerking om bij te kunnen dragen aan de stabiliteit van de Oostflank. Nederland benoemde hierbij de operatie EUFOR Althea in Bosnië-Herzegovina als belangrijk voorbeeld van succesvolle samenwerking.

Werksessie III: Noord-Atlantische Raad in de samenstelling van Ministers van Defensie

Op 11 juli vond parallel de Noord-Atlantische Raad in de samenstelling van Ministers van Defensie plaats. De Ministers spraken over de nieuwe plannen in het kader van afschrikking en verdediging die in Vilnius zijn

⁵ Als gevolg van begrotingsmutaties in de 1e suppletoire begroting en recente bbp-ramingen, komt het Nederlands BBP-percentage in 2024 en 2025 voor afronding uit op respectievelijk 1,96 procent en 1,98 procent.

⁶ Joint Declaration on EU-NATO Cooperation: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_210549.htm

aangenomen. Bondgenoten uitten tevredenheid over het historische pakket aan militaire maatregelen om de collectieve verdediging aanzienlijk te versterken. Voor het eerst sinds de Koude Oorlog heeft de NAVO weer geïntegreerde militaire verdedigingsplannen voor het bondgenootschappelijk verdragsgebied opgesteld. Met de nieuwe plannen zal het bondgenootschap beter in staat zijn om snel en effectief te reageren op potentiële dreigingen tegen het NAVO-verdragsgebied.

Samen met de andere bondgenoten verwelkomde Nederland de nieuwe verdedigingsplannen en militaire concepten met de daarbij horende behoefte aan eenheden, de *Force Structure Requirements*. Nederland benadrukte daarbij het belang van het daadwerkelijk beschikbaar stellen van voldoende militaire capaciteiten door bondgenoten, om uitvoering te kunnen geven aan de nieuwe plannen. Deze eenheden moeten in grotere militaire verbanden kunnen optreden en binnen een korte reactietijd in het gehele verdragsgebied inzetbaar kunnen zijn. In dit kader is het van belang dat het versterken van de NAVO-*posture* gefaseerd geïmplementeerd wordt, zodat een langjarig voortzettingsvermogen mogelijk is.

Werk sessie IV: Noord-Atlantische Raad in de samenstelling van regeringsleiders en staatshoofden met NAVO-partners

Op 12 juli vond een volgende vergadering van de Noord-Atlantische Raad op het niveau van staatshoofden en regeringsleiders plaats. Hierbij sloten de voorzitters van de Europese Raad en de Europese Commissie, en de regeringsleiders van NAVO-partners in de Indo-Pacific (Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zuid-Korea) aan.

Bondgenoten benadrukten het steeds verder toenemende belang van veiligheidspartnerschappen met landen in de Indo-Pacific. Onder meer ingegeven door het steeds assertievere gedrag van China dat de bondgenoten voor uitdagingen plaatst op veiligheidsgebied. Bondgenoten spraken ook zorgen uit over de nauwere samenwerking tussen Rusland en China. Nederland benadrukte de verbondenheid tussen de Indo-Pacific regio en het Euro-Atlantische verdragsgebied en het belang van intensievere samenwerking ten aanzien van de gedeelde veiligheidsuitdagingen. Ook spraken bondgenoten hun waardering uit voor de steun van deze partnerlanden aan Oekraïne.

Werk sessie V: NAVO-Oekraïne-Raad in de samenstelling van regeringsleiders en staatshoofden

Op 12 juli vond de inaugurele NAVO-Oekraïne-Raad plaats, met de Oekraïense president Zelensky. Bondgenoten en Oekraïne spraken in deze sessie over de stand van zaken wat betreft de oorlog in Oekraïne.

President Zelensky sprak zijn waardering uit voor de steun – zowel politiek, militair, financieel als humanitair – die Oekraïne ontvangen heeft van bondgenoten. Hij riep op tot intensivering van deze steun, op zowel militair als politiek gebied. Zelensky was positief over de in Vilnius genomen besluiten die de relatie tussen de NAVO en Oekraïne moeten versterken. Hij stelde dat Oekraïense NAVO-lidmaatschap zal bijdragen aan Europese veiligheid.

Namens Nederland sprak de Minister-President in zijn interventie andermaal volmondige steun uit voor Oekraïne in hun strijd tegen de voortdurende Russische agressie. Voorts benadrukte de premier dat de toekomst van Oekraïne in de NAVO ligt en dat het stevige NAVO-pakket voor Oekraïne een stap is in die richting. Tot die tijd zal Nederland steun leveren om Oekraïne in staat te stellen om zichzelf te verdedigen. De

Minister-President sprak specifiek over het belang van *accountability* en de steun die Nederland ook op dit vlak zal blijven leveren.

NAVO-Top 2025

Bondgenoten besloten in Vilnius ook dat Nederland gastheer zal zijn van de NAVO-Top in 2025. Het is voor het eerst sinds de oprichting in 1949 dat Nederland een NAVO-Top organiseert. Het is een erkenning voor de prominente rol van Nederland binnen de NAVO. Hoe de NAVO-Top er precies uit gaat zien, waar en hoe lang de Top zal zijn, is nog niet bekend. Het kabinet gaat hierover met de NAVO in gesprek.

F-16 trainingscoalitie

En marge van de NAVO-Top ondertekende de F-16 trainingscoalitie een politieke verklaring om het commitment aan het door Nederland en Denemarken geleide trainingsinitiatief te formaliseren. Roemenië kondigde aan het Europese F-16 trainingscentrum te kunnen hosten, waarover uw Kamer eerder werd geïnformeerd.⁷ Nederland beoogt F-16 toestellen beschikbaar te stellen aan het trainingscentrum. Uw kamer wordt hierover nader geïnformeerd wanneer de invulling in samenwerking met partners concreet is uitgewerkt.

G7 verklaring

En marge van de Top namen staatshoofden en regeringsleiders van de G7 landen op 12 juli jl. een verklaring⁸ aan waarin zij aankondigden Oekraïne op lange termijn te blijven steunen. De verklaring dient als raamwerk voor bilaterale afspraken tussen individuele landen en Oekraïne over steun en toezeggingen. De komende periode zullen de G7 landen met Oekraïne spreken over hun voortdurende steun aan het land en veiligheidsafspraken voor de lange termijn vastleggen. Nederland heeft op de Top aangegeven zich bij dit initiatief aan te sluiten. De komende tijd zal het kabinet in samenwerking met Oekraïne, de G7-landen en andere partnerlanden de Nederlandse bijdrage verder uitwerken. Daarbij ligt het in de lijn der verwachting dat Nederland zich onder meer zal richten op steun bij het opbouwen van de Oekraïense luchtverdediging.

Ukraine Defence Contact Group

Op 18 juli 2023 zal een virtuele *Ukraine Defence Contact Group* plaatsvinden, waar verder gesproken wordt over internationale steun aan Oekraïne. Nederland zal tijdens deze bijeenkomst samen met een aantal bondgenoten de levering van additionele gepantserde voertuigen aankondigen.

Deelname aan ICC field office in Kyiv

Aanvullend informeert het kabinet uw Kamer hierbij dat het heeft besloten om een stafofficier uit te zenden naar Oekraïne om daar, onder de vlag van het Internationale Strafhof (ICC), deel te nemen aan het ICC field office. Deelname aan het ICC field office is in lijn met het bredere profiel dat het kabinet inneemt ten aanzien van *accountability* en het niet ongestraft laten van het plegen van oorlogsmisdrijven. Het betreft de inzet van een stafofficier van de Koninklijke Marechaussee voor een periode van telkens 6 maanden. De stafofficier zal het ICC ondersteunen in de coördinatie van de forensische opsporingsteams die onderzoek doen naar

⁷ Kamerstukken 36 045 en 22 054, nr. 164

⁸ <https://www.state.gov/joint-declaration-of-support-for-ukraine>

oorlogsmisdrijven gepleegd in Oekraïne. De functie wordt gefinancierd vanuit Defensiebegroting.